

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Staryk

Protokolant starszy inspektor sądowy Anna Rusak

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych radcy prawnego Dariusza Drozdowskiego
w sprawie radcy prawnego D. P.

obwinionego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego z art. 11 ust. 1 i art. 61 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w zw. z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych,
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na rozprawie w dniu 15 maja 2024 r.

kasacji wniesionej przez obwinionego, od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt [...],

utrzymującego w mocy w tym zakresie orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] z dnia 18 sierpnia 2020 r., sygn. akt [...],

orzeka:

I. uchyla zaskarżone orzeczenie w części utrzymującej w mocy
orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby

Radców Prawnych [...] z dnia 18 sierpnia 2020 r., sygn. akt [...] w zakresie przypisanego obwinionemu D. P. przewinienia dyscyplinarnego z art. 11 ust. 1 i art. 61 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w zw. z art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (pkt 4 orzeczenia) oraz uchyla w tym zakresie również to orzeczenie (pkt I orzeczenia) i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych i art. 70 ust. 2 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych umarza postępowanie dyscyplinarne wobec radcy prawnego D. P. o ten czyn;
II. kosztami postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z 18 sierpnia 2020 r. Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] uznał radcę prawnego D. P. za winnego popełnienia przewinień dyscyplinarnych polegających na tym, że:

1. Dopuszczył się naruszenia godności zawodu radcy prawnego i niezachowania szacunku wobec organu samorządu, poprzez użycie w piśmie z 2 kwietnia 2018 r., skierowanym do Dziekana Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] - radcy prawnego B. O., stanowiącym odpowiedź na sprawozdanie Wizytatora - radcy prawnego W. K., następujących sformułowań:

- „Inkwizycyjny charakter przeprowadzonej wizytacji (...)”,
- „Powyższe umożliwiło w oparciu tylko i wyłącznie o wybraną korespondencję i dowody dokonać nieobiektywnego, kłamliwego ustalenia stanu faktycznego, nazywanego przeze mnie - wprost - kłamstwem.”,
- „Dlatego też wtedy należy zadać pytanie skąd Pan W. K. miał wiedzę o dokumentach i dowodach jakie należy mu przedstawić, i których wydania zażądał i trzymał je? Powyższych okoliczności poza ogólnikowym kłamliwym twierdzeniem nie podaje (...)”,
- „(...) na tyle można być inteligentnym”,
- „Kłamstwem jest twierdzenie Wizytatora (...)”,

- „(...) kłamliwych wyjaśnień Pracodawcy (...),
- „(...) a nie jak błędnie (implicite infantylnie) podaje profesjonalny pełnomocnik Wizytator W. K. (...),
- „Kłamliwe twierdzenia Wizytatora (...),
- „Jednocześnie zastosowany tryb postępowania inkwizycyjnego (a nie kontradyktoryjności) przez Wizytatora (...),
- „(...) dlatego też zastosowano element pracy operacyjnej NKWD — spreparowanie dowodów na mnie, poprzez namówienie dwóch pracowników aby chodzili za mną i podpuszczali mnie, zaczepiali mnie, wyciągali informacje etc.”,
- „Bezkarność, draństwo, znęcanie psychiczne, mobbing zostanie przedstawione ze szczegółami i dowodami całej opinii publicznej w Polsce !!!”,
- „Wskazuję, iż powyższe drańskie działanie niemoralnej osoby, która swoim zachowaniem wytworzyła iluzoryczny problem sprzed roku czasu (...),
- „Kłamstwem haniebnym nadużyciem ze strony Wizytatora jest stwierdzenie iż (...),
- „Wskazuję, iż draństwem jest ze strony tej osoby (...),
- „Powyższe nader dobitnie ukazuje zdradę r. pr. W. K. w zakresie norm etycznych (...),
- „Kłamstwem i nadużyciem haniebnym jest twierdzenie przez Wizytatora (...),
- „Kłamstwem wynikającym z niewiedzy, jest co ustalił Wizytator (...),
- „Dlatego też, skoro kłamca twierdzi, że widział mój wniosek niech przedstawi go w przedmiotowej sprawie względnie osobę, której taki wniosek przedkładałem.”,
- „W tym miejscu odpowiadam Kłamcy, iż (...), kłamca nie chciał takiego kontaktu i nie poczynił najmniejszych zabiegów aby uzyskać odpowiedź na nurtujące go pytania do mnie.”,
- „Natomiast draństwem najwyższej próby jest przyznanie wiarygodności donosicielom, którzy składali donosy na mnie ustnie i na piśmie (M. S. i A. L.).”,
- „Na jakiej podstawie powyższe ustalił to wizytator kłamca? (...) A dlaczego przyznał temu wiarygodności? Bo zasady etyczno-moralne donosicieli są bliskie każdemu kłamcy.”

- „(...) Wizytator (...) w sposób zdradziecki szuka i przedstawia fałszywe i nieprawdziwe argumenty, które obnażają jego brak wiedzy teoretycznej i praktycznej co do prowadzenia postępowań dowodowych !!!”;
 - „Powyższą bzdurę może wymyśleć tylko i wyłącznie osoba pozbawiona nie tyle elementarnej wiedzy prawniczej, ale pozbawiona logicznego myślenia i znajomości elementarnych zasad związku przyczynowo - skutkowego, aby za zachowanie innych osób karać innych.”,
 - „Wizytator nie ma żadnego pojęcia co do mojej pracy, a pomimo tego stawia się za eksperta w tym zakresie przyjmując stronniczo stronę Pracodawcy i donosicieli.”,
 - „Stwierdzam, iż Wizytator nie wie co pisze, a jego wnioski są błędnie pokrętne i nielogiczne, pozostając w sprzeczności z jego ustaleniami.”,
 - „Powyższe kłamliwe, oszczercze, nieprawdziwe zarzuty stanowią kontynuację i potwierdzenie mobbingu i nierównego traktowania stosowanego wobec mojej osoby.”, tj. o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 11 ust. 1 i art. 61 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z art. 64 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 75)”;
2. Nie stawiał się w Okręgowej Izbie Radców Prawnych [...], ul. [...] w dniu 16 maja 2019 r. na wezwanie zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego, w celu ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i złożenia wyjaśnień w toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym i nie usprawiedliwił swojego niestawiennictwa, tj. o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 62 ust. 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z art. 64 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. 11. z 2020 r. poz. 75).

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny za pierwszy z zarzucanych obwinionemu czynów wymierzył mu karę nagany, zaś za drugi czyn karę upomnienia. Na podstawie art. 65¹ ust. 1 i ust. 2 pkt. 1 ustawy z 6 lipca 1982 o radcach prawnych kary te połączył i wymierzył obwinionemu karę łączną nagany. Ponadto Okręgowy Sąd Dyscyplinarny obciążył obwinionego kosztami postępowania w kwocie 1.516 zł.

Na skutek wniesionego od tego orzeczenia odwołania Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie orzeczeniem z 7 grudnia 2022 r., sygn. akt [...], zaskarżone orzeczenie zmienił w ten sposób, że

uniewinnił obwinionego od popełnienia zarzucanego mu czynu polegającego na nie stawieniu się w Okręgowej Izbie Radców Prawnych [...], ul. [...] w dniu 16 maja 2019 r. na wezwanie zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego, w celu ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i złożenia wyjaśnień w toczącym się postępowaniu i nie usprawiedliwił swojego niestawiennictwa, tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 62 ust 2 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z art. 64 ust 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych. Ponadto Wyższy Sąd Dyscyplinarny w miejsce orzeczonych kosztów w kwocie 1.516 zł zasądził od D. P. na rzecz Okręgowej Izby Radców Prawnych [...] kwotę 500 zł tytułem zryczałtowanych kosztów postępowania przed Okręgowym Sądem Dyscyplinarnym Okręgowej Izby Radców Prawnych [...]. Uchylił orzeczenie w zakresie kary łącznej i utrzymał je w pozostałej części.

Kasację od tego orzeczenia wniósł obwiniony, który zaskarżył je w całości oraz zarzucił:

1. Naruszenie przepisów postępowania, gdyż uchybienie to mogło mieć/implicite miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 79 § 1 pkt 3) k.p.k., poprzez brak zastosowania ww. normy przepisu w sprawie, albowiem zachodziła uzasadniona wątpliwość (notabene poczyniona przez Sąd II instancji), czy jako obwiniony w sprawie obwiniony miał zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem, czy nie była w czasie popełnienia czynu wyłączona lub w znacznym stopniu ograniczona;
2. Naruszenie przepisów postępowania, gdyż uchybienie to mogło mieć/implicite miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 79 § 1 pkt 4) k.p.k., poprzez brak zastosowania ww. normy przepisu w sprawie, albowiem zachodziła uzasadniona wątpliwość czy stan zdrowia psychicznego obwinionego D. P. pozwalał na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny oraz rozsądny;
3. Naruszenie przepisów postępowania, gdyż uchybienie to mogło mieć/implicite miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to art. 7 k.p.k., poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie, polegające na ustaleniu stanu faktycznego z pominięciem istotnej części materiału dowodowego, a to jest: dokumentacji medycznej D. P., zaświadczenia o opinii lekarzy specjalistów w sprawie, orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z marca 2022 r.,

uchwały Rady OIRP [...] z 7 maja 2018 r. oraz postanowienia Rzecznika Dyscyplinarnego z 8 marca 2019 r.

Podnosząc te zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego przy Krajowej Izbie Radców Prawnych w [...] z 7 grudnia 2022 r., w sprawie o sygn. akt: [...] i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uznanie go za niewinnego zarzucanych mu czynów dyscyplinarnych. Ponadto, skarżący wniósł o zasądzenie od WSD KIRP na swoją rzecz kosztów procesu, według spisu kosztu, jaki zostanie przedstawiony w piśmie procesowym przed rozprawą kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty kasacji nie są bez racji, jednak nie prowadzą do przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, ani do uniewinnienia, a tylko do uchylenia niekorzystnych dla skarżącego orzeczeń Wyższego Sądu Dyscyplinarnego oraz Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego i umorzenia postępowania ze względu na przedawnienie karalności, co oczywiście nie obejmuje orzeczenia o uniewinnieniu skarżącego od popełnienia drugiego czynu.

Skoro były podstawy z art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. do ustanowienia obwinionemu obrońcy, które też wymagały od biegłych odpowiedzi w kwestiach zasadniczych, czyli dotyczących zdolności rozumienia przez obwinionego znaczenia czynu i kierowania swoim postępowaniem, a także czy stan jego zdrowia psychicznego pozwalał na udział w postępowaniu, to Wyższy Sąd Dyscyplinarny nie mógł zwolnić obrońcy ustanowionego obwinionemu, a gdy już tak się stało, to powinien ustanowić obwinionemu kolejnego obrońcę, gdyż dopiero opinia biegłych lekarzy psychiatrów, że czyn zarzucany obwinionemu nie został popełniony w warunkach wyłączenia lub znacznego ograniczenia zdolności rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania swoim postępowaniem, oraz że stan zdrowia psychicznego obwinionego pozwalał mu na udział w postępowaniu i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny, pozwalałaby Sądowi Dyscyplinarnemu na orzeczenie, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy. Brak było tego w sprawie i dlatego Sąd Dyscyplinarny nie mógł zwolnić obrońcy z jego obowiązków, na co też od razu obwiniony i jego obrońca wskazywali na rozprawie dnia 7 grudnia 2022 r.

Brak obrońcy w wypadkach określonych w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. stanowi bezwzględną podstawę uchylenia orzeczenia - art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

Nie oznacza to, że ze względu na zasadne zarzuty naruszenia art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. wymagane było przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania (art. 523 § 1 k.p.k. w zw. z art. 537 k.p.k. oraz art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych).

W sprawie nastąpiło przedawnienie karalności, które ma decydujące znaczenie na obecnym etapie postępowania. Czyn został popełniony w dniu 2 kwietnia 2018 r., zatem karalność przewinienia dyscyplinarnego ustała z upływem pięciu lat, czyli 2 kwietnia 2023 r., zgodnie z art. 70 ust. 2 ustawy o radcach prawnych. Przedawnienie karalności jest negatywną przesłanką postępowania, która zgodnie z wolą ustawodawcy wymaga umorzenia wszczętego postępowania dyscyplinarnego na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych.

Brak przesłanki winy (jako warunku *sine qua non* przewinienia dyscyplinarnego) również składa się na negatywną przesłankę postępowania, prowadzącą do jego umorzenia – art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.

W tej sprawie decyduje jednak jej stan na moment przedawnienia karalności, gdyż określony w art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. wymóg umorzenia postępowania jest kategori czny i dlatego nie pozwala na dalsze prowadzenie postępowania. Oznacza to, że „korzystniejsze” dla obwinionego uniewinnienie wyprzedzałoby umorzenie postępowania z powodu przedawnienia tylko wtedy, gdyby na tę chwilę w sprawie były wystarczające ustalenia, pozwalające na stwierdzenie braku winy obwinionego popełnienia zarzucanego mu czynu.

Ocena w tym zakresie jest negatywna, gdyż ustalenie o braku winy nie jest możliwe z następujących przyczyn.

Obwiniony nie kwestionuje treści swojego pisma z 2 kwietnia 2018 r. skierowanego do Dziekana Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych [...], które wobec użytych w nim sformułowań stanowiło podstawę do przypisania obwinionemu przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 11 ust. 1 i art. 61 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w związku z art. 64 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych oraz wymierzenia mu za ten czyn kary dyscyplinarnej nagany. Jest to zasadniczy dowód w sprawie.

Ponadto kwestię ewentualnego braku winy co najmniej pośrednio obejmował przedmiot zlecenia opinii biegłym psychiatrom, do sporządzenia której nie doszło wobec niestawiennictwa obwinionego na wyznaczane terminy badań. Przedawnienie karalności wymaga umorzenia postępowania, co oznacza, że nie prowadzi się dalszego postępowania w celu ustalenia czy obwiniony mógł rozpoznać znaczenie czynu lub pokierować swoim postępowaniem.

Dalsze prowadzenie postępowania w tym kierunku nie jest konieczne ze względu na przedawnienie, niezależnie od tego czy do tej pory – jak stwierdził WSD - obwiniony instrumentalnie traktował swoje uprawnienia procesowe. Reguła postępowania wynikająca z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych jest jednoznaczna, wymaga umorzenia wszczętego postępowania, gdy nastąpiło przedawnienie karalności.

Innymi słowy nie było podstaw w tym momencie do uniewinnienia skarżącego od drugiego czynu, dlatego postępowanie w sprawie należało umorzyć, uchylając jednocześnie niekorzystne dla obwinionego orzeczenia WSD i OSD. Umorzenie postępowania powoduje, że tracą na znaczeniu orzeczenia dotyczące kary łącznej i zasadzające od obwinionego koszty postępowania.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]